

۹۶۶-۹۶۷-۹۶۸-۹۶۹-۹۷۰-۹۷۱-۹۷۲

۹۵۷۶۰۹۲۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ  
۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ  
۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ  
۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ  
۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ  
۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ  
۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ  
۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ



۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

# روشنفکری: آگاہی کاذب و

## ایدہ ٹولوژی

ہومن قاسمی

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

۹۶۶۲ ریلو سبکسبابتانہ قلمتہ

www.manojshah.com

## فهرست

پیشگفتار	۸
اختصارات	۱۲
فصل اول درآمد	۱۶
یادداشت‌ها	۲۵
فصل دوم آگاهی کادب و ایده‌نولوژی	۳۶
یادداشت‌ها	۹۴
فصل سوم مضمون کادب و ایده‌نولوژی	۱۰۸
یادداشت‌ها	۱۷۷
فصل چهارم انقلاب و روشنفکری	۱۸۴
یادداشت‌ها	۳۶۰
نمایه اشخاص	۳۹۶
نمایه اماکن	۴۰۴
نمایه کتب، رسائل، و مجلات	۴۰۸
منابع و مآخذ	۴۱۴

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۹۳۰-۳-۱

شماره کتاب شناسی ملی: ۲۶۱۷۵۶

عنوان و نام پدیدآور: روشنفکری، آگاهی کادب و ایده‌نولوژی / مرتضی قاسمی

مکان و نام ناشر: تهران، مینوی خرد، ۱۳۹۶

مشخصات فیزیکی: ۲۲۴ صفحه

اندازه: ۱۷×۲۵ سانتیمتر

موضوع: روشنفکری - مکتب‌ها

موضوع: Intellectuals... Activists

موضوع: ایده‌نولوژی - تاریخ

موضوع: Ideology... History

موضوع: آگاهی - تاریخ

موضوع: Consciousness... History

رده‌بندی دیویی: ۳۰۵.۰۵۲۱۹۸۱

رده‌بندی کنگره: ۱۲۳۶۱ Q۱۲۸۱۸۱

سرشناسه: قاسمی، مرتضی

وضعیت فهرست‌دهی: فهرست شده

وضعیت فهرست‌دهی: فهرست شده

چاپ: اول، ۱۳۹۶

۱۳۹۶

حق چاپ: مینوی خرد، تهران، ۱۳۹۶

انتشارات: مینوی خرد، تهران، ۱۳۹۶

مکان و نام ناشر: تهران، مینوی خرد، ۱۳۹۶

تلفن: ۰۲۱۲۶۷۷۶۶ و ۰۲۱۲۶۹۹۲۲

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۹۳۰-۳-۱

www.minooyokhord.com

در این باره در تاریخ ۱۳۹۳...  
موضوع به جهت پرورش موضوع به حد مطلوب ارباب علم، بلکه رضایت به تحقق  
توان نگارنده بود در پرداختن به موضوع تلاش برای تحدید موضوع (که گستردگی و روابط  
و مناسبات آن با دیگر موضوعات هراتوبی را می ماند) در حیطه مباحث این رساله،  
در طول آن سالها به مسئله دانمی نگارنده بدل شد، که هر محنتی ظاهر می گشت،  
موضوع به حق تماایل داشت تا سراردهها مطلب دیگر نیز درآورد و وسعت قلمرو خود را  
به رُخ بکشد به همین سبب، آنچه در این رساله تحدید شده، نقشه ناتمام سرزمین  
یهاوری است که نگارنده حرترسیم مَطاف و تشحیص عوارص و راههای عمده آن را  
نتوانسته است شهرهای کوچک و بزرگ این سرزمین، گاه متروکه و گاه سرزیده، که برای  
ثبت مختصات و وصف جایگاهشان در این مساحتی آراها عبور شد، حر به ضرورت  
راهی که نگارنده در آن بود، در مسیر ظاهر نشدند، و آنچه بر آراها جمع آوری شد،  
حر به قدر بصاعت نگارنده، تهیه شد با این حال، این امیدواری حفظ شده است که

### ماحرا

دفتر حاضر رساله ای است که مقدمات پژوهشی آن ارسال ۱۳۸۹ آغاز شد و نگارش  
نسخه اولیه آن به زمستان ۱۳۹۳ پایان یافت بازنگری و تکمیل آن در حلال دو سال بعد  
ادامه داشت، تا آن که در بهمن ماه ۱۳۹۵، نگارنده خود را به انتشار آن راضی کرد این  
رضایت، نه از جهت پرورش موضوع به حد مطلوب ارباب علم، بلکه رضایت به تحقق  
توان نگارنده بود در پرداختن به موضوع تلاش برای تحدید موضوع (که گستردگی و روابط  
و مناسبات آن با دیگر موضوعات هراتوبی را می ماند) در حیطه مباحث این رساله،  
در طول آن سالها به مسئله دانمی نگارنده بدل شد، که هر محنتی ظاهر می گشت،  
موضوع به حق تماایل داشت تا سراردهها مطلب دیگر نیز درآورد و وسعت قلمرو خود را  
به رُخ بکشد به همین سبب، آنچه در این رساله تحدید شده، نقشه ناتمام سرزمین  
یهاوری است که نگارنده حرترسیم مَطاف و تشحیص عوارص و راههای عمده آن را  
نتوانسته است شهرهای کوچک و بزرگ این سرزمین، گاه متروکه و گاه سرزیده، که برای  
ثبت مختصات و وصف جایگاهشان در این مساحتی آراها عبور شد، حر به ضرورت  
راهی که نگارنده در آن بود، در مسیر ظاهر نشدند، و آنچه بر آراها جمع آوری شد،  
حر به قدر بصاعت نگارنده، تهیه شد با این حال، این امیدواری حفظ شده است که

نقشه حاصله، دیگرانی را که با بصاعت و امکانات بهتر، و شاید از راه‌های دیگر، قصد مساحی یا سیاحت آن کنند، به کاری آید

شرایط امکان این مساحی اما، محقق از «تأمل» جناب آقای استاد دکتر حواد طباطبایی درباره ایران بوده است بدون تلنگری که آثار «تأمل» ایشان از او احرا دهه ۱۳۷۰ شمسی، گویا برای همیشه، خواب از چشم نگارنده ریود، و چشمان او را درون تاریکی دهشت و بر ظلمات عالمش گشود تا به نور آن «تأمل» دریافتن راه خویش تقلا کند، به سالیان بعد، خصوصاً در تلو شرکت در کلاس‌های عمومی ایشان در مؤسسات مختلفی در تهران، آن نثیه فراهم نمی‌شد و آن مایه تهیئت نمی‌گشت که نگارنده به نگارش چنین رساله‌ای خطر کند «تأمل» دکتر طباطبایی و الگوی پژوهشگر متبلور در آثار آن را می‌توان تنها منبع نور در شب کنونی اندیشه و اندیشیدن تاریخی در ایران زمین به شمار آورد در شرایطی که دود مدام و هر دم فراینده تولیدات عاطل و عبت روشفکری، سده‌ای است شمس حقیقت را بپنهان کرده، شعله‌ای کرسینه آن «تأمل» در آسمان اندیشه از فرط دود تماماً آبری و سیاه‌آلود ایران زمین گرفته، تنها خورشیدی است که می‌تواند راه و بیراه را منور کند هر چند، به قدمت تاریخ ایران، پرستندگان خورشید نیز دل به تشعشع نور قوی می‌دارند و هواخواهان ظلمت بر خیال خاموشی آن را می‌برند، اما متحیران ظهور این خلاف‌آمد عادت، مُتَعَلِّم تنویر آن و مُتَرَصِّدِ اسباط آن و مُتَعَقِّبِ هر سبط آن، در خود آن انکشاف مستتیر تأمل می‌کند.

سرزمینی که در این رساله گزارشی از بیمودن آن ذکر شده است، با چرایی ماحوذ از آن منبع نور روشن شد و به دیده درآمد این اتحاد، در «درآمد» این رساله عیان شده است و نگارنده نیز قصد آن دارد تا عیان بودن آن را بیش از پیش اعلام کند، که «درآمد» این رساله، فی‌الواقع، جز تحمیع مفادی از آن «تأمل» و تلاشی برای بخشیدن نظمی دگرباره و دادن بسطی به آن‌ها نیست به عبارت دیگر، «درآمد» این رساله، ورود از دری بوده که به همت آن «تأمل» گشوده، و افتادن به راهی بوده که به نور همان آشکار شده است.

### ملاحظات

در نگارش این رساله سه صابغه اعمال شده‌اند نخست، همه کلمات زبان‌های خارجی، در نقل مستقیم از متون حاوی آن‌ها در خود متن رساله و درون پرانتز به عنوان اصل معادل فارسی ذکر شده‌اند — برای نمونه، در نقل مستقیم مکتوبی از اینگلس « تا به خاطر و حوه مادی (inhaltlichen) از جانب امر صوری (die formelle) و ... »

دوم، تمام ارجاعاتی که مستقیماً و اصل کلمات معادلی که غیر مستقیماً به متن مربوطند، در «پانوشت»ها — معلوم با تک اعداد عربی (۱، ۲، ۳، ...) — آمده‌اند، و ارجاعاتی که غیر مستقیم مرتبط به، و یا موضح حاشیه‌ای از، متن بوده‌اند، در «یادداشت‌ها» — معلوم با اعداد عربی درون کروشه (۱)، [۲]، [۳]، ... — طبیعتاً دیگر حواشی و توضیحاتی که ربطی به ارجاعی نداشتند نیز در «یادداشت‌ها» ذکر شده‌اند سوم، اقوال فارسی، خصوصاً در فصل چهارم، مطابق رسم الحظ اثر اصلی نقل شده‌اند امری که عدم توجه به آن ممکن است همچون تشتت صوری متن رساله به نظر آید برای نمونه، نا آن که رسم الحظ مختار این رساله، نگارش «ایده‌نولوژی»، و پیشوند مضارع «می» و پسوند «ها» ی جمع با فاصله چسبان — مانند «می‌روم» و «کتاب‌ها» — است، اگر در نقل قولی از یک کتاب، محله، و غیره، «ایدئولوژی»، «می‌روم»، «می‌روم»، «کتاب‌ها» یا «کتابها» آمده باشد، به همان صورت اصلی حفظ شده است این امر نه تنها تشتت رسم الحظ فارسی را یادآوری می‌کند، بلکه در بیش‌تر موارد سبب می‌شود میان نقل قول و سخن نگارنده فاصله‌ای قابل تشخیص بماند.

### سپاسگزاری

بدون حمایت سرکار خانم پروانه شعبانی، مدیر محترم انتشارات مینوی خرد، انتشار این رساله ممکن نبود از ایشان بسیار سپاسگزارم و آرزومند توفیقات روزافزون برایشان دو دوست عزیز، برگوارانه وقت خود را به عنوان «نخستین خوانندگان» این اثر صرف کردند و نکاتی چند را متذکر شدند از ایشان بسیار سپاسگزارم و در برابر مکانت فکری و وَحَاهَتِ شخصیتی ایشان سر تعظیم فرود می‌آورم و این رساله را، به حکم پیشکشی ناقابل، به همسرم تقدیم می‌کنم که هر روز به نجات من از آوار این جهان آمده است

هومن فاسمی

بهم ۱۳۹۵، تهران

ODM One-Dimensional Man: Studies in the Ideology of Advanced Industrial Society (Marcuse)

RM Le Regard muté: schizophrénie culturelle (Shayegan)

RR Reason and Revolution: Hegel and the Rise of Social Theory (Marcuse)

TF Time and Free Will: An Essay on the Immediate Data of Consciousness (Bergson)

tr. translated by